

პროვადერი ორგანიზაციები, დეცენტრალიზაციისა და ცენტრალიზაციის ბალანსი

განათლების სისტემის ეფექტურობისთვის მნიშვნელოვანია არამხოლოდ უნივერსიტეტებში მასწავლებლის მომზადება, არამედ მისი უწყვეტი პროფესიული განვითარება. ამ სტატიაში ვისაუბრებთ პროფესიული განვითარების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტზე-ტრენინგებზე.

პედაგოგიური კადრების პროფესიული განვითარების მიზანია მასწავლებელმა სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამებში მონაწილეობისას მიღებული ცოდნა და შეძენილი უნარჩვევები **ეფექტურად გადატანოს სასკოლო პრაქტიკაში**. სწორედ ამ დროს იზრდება მასწავლებლის კომპეტენცია.

“ზოგადი განათლების შესახებ”, კანონის მიხედვით საქართველოში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნებია:

ა) მოსწავლის ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების მქონე, თავისუფალ პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა;

ბ) მოსწავლის გონებრივი და ფიზიკური უნარ-ჩვევების განვითარება, აუცილებელი ცოდნით უზრუნველყოფა, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება, ლიბერალურ-დემოკრატიულ ღირებულებებზე დამყარებული სამოქალაქო ცნობიერების ჩამოყალიბება, მოსწავლის მიერ კულტურულ ფასეულობათა პატივისცემა, ოჯახის, საზოგადოების, სახელმწიფოსა და გარემოს წინაშე უფლება-მოვალეობების გაცნობიერებაში ხელის შეწყობა.

აქედან ნათლად ჩანს, რა მოთხოვნებს უყენებს სახელმწიფო თანამედროვე მასწავლებელს.

2008 წელს დამტკიცდა **მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი, რომელმაც განსაზღვრა მასწავლებლის კომპეტენციები**. ხარისხის მართვის ეროვნული ცენტრისა და მასწავლებლის პროფესიული განვითარების ცენტრის მიერ შემუშავდა მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების პროგრამების **აკრედიტაციის დებულება**. რომელიც პროგრამების ხარისხის დადგენასა და პროფესიული განვითარების დეცენტრალიზებულად წარმართვას ითვალისწინებდა. ამას მოყვა ის ფაქტი, რომ პროცესში ჩაერთვეს უნივერსიტეტები, ასოციაციები, საგანმანათლებლო პროფილის ორგანიზაციები, როგორც ტრენინგის მიმწოდებლები. ჩატარდა პროგრამების აკრედიტაცია და სახელმწიფომ მასწავლებლების პროფესიული განვითარების ტრენინგის ჩატარება აკრედიტირებული პროგრამების მქონე სხვადასხვა ორგანიზაციას მიანდო. მათ დაიწყეს მასწავლებელთა გადამზადება. თუმცა, **ეს პროცესი ორი წელი გაგრძელდა და დღეს ისევ ცენტრალიზებული სისტემაა**, სადაც მასწავლებლების დიდი უმრავლესობა მხოლოდ სამინისტროს სსიპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის შეთავაზებულ ტრენინგებში მონაწილეობს. მართალია კანონმდებლობის დონეზე სხვადასხვა ორგანიზაციას აკრედიტირებული ტრენინგების ჩატარების უფლება ისევ აქვს, მაგრამ ეს ნორმა რეალურად არ მოქმედებს.

კვლევის მიხედვით, რომელიც 2012 წელს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის დაკვეთით ჩატარდა (**მასწავლებელთა მოსალოდნელი ნაკადის კვლევა, სოციალური კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტი, 2012**). კითხვაზე - თუ რა უნდა გააკეთოს სახელმწიფომ პროფესიული განვითარების ტრენინგების ხარისხის უზრუნველსაყოფად, გამოკითხულთა უმრავლესობა - 56% - მიიჩნევს, რომ სისტემა დეცენტრალიზებული უნდა იყოს და სხვადასხვა ორგანიზაციას (პროვადერს) ტრენინგების ჩატარების საშუალება უნდა ჰქონდეს. გამოკითხულთა 27% ფიქრობს, რომ ტრენინგები უნდა იყოს ცენტრალიზებული,

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ტრენინგების ცენტრალიზაცია-დეცენტრალიზაციის გავლენას სწავლობს სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტის კვლევა. (მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების სისტემის დეცენტრალიზაციის გავლენა სკოლების ეფექტიანობაზე.სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტი, 2013) კვლევის მიგნებებში ძირითადად საუბარია იმაზე, რომ შემცირდა პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა, შემოთავაზებული ტრენინგები არ არის მრავალფეროვანი, მასწავლებელთა შედეგები წინა წლებთან შედარებით არ გაუმჯობესებულა, ასევე ნაკლებია ინფორმაცია სკოლის დონეზე არსებული შესაძლებლობების შესახებ, არ მოქმედებს ტრენინგების ხარისხის შემოწმების მექანიზმები.

როგორც გავარკვეით მასწავლებლის სახლის გარდა ტრენინგებს ატარებენ: არასამთავრობო ორგანიზაციები, საერთაშორისო ორგანიზაციები და საგნობრივი ასოციაციები. ჩვენ გავვეცანით რამდენიმე პროვაიდერი ორგანიზაციის დამოკიდებულებას ტრენინგების დეცენტრალიზაციის საკითხებთან დაკავშირებით. ეს ის ორგანიზაციებია, რომლებსაც ჰქონდათ აკრედიტებული პროგრამები და ვაუჩერული დაფინანსების სისტემით ატარებდნენ ტრენინგებს. ჩვენ მათ ვკითხეთ, მზად არიან თუ არა დეცენტრალიზაციის პირობებში განაახლონ იგივე საქმიანობა, ექვსი პროვაიდერიდან ხუთმა თქვა, რომ მზადაა, ხოლო ერთი ორგანიზაცია აღარ აპირებს ამ საკითხით დაინტერესებას რადგან თვლის, რომ ერთხელ მათი მცდელობა წარუმატებელი აღმოჩნდა სახელმწიფო პოლიტიკის სწრაფი ცვლილებების გამო. ხუთი ორგანიზაცია დღემდე ცდილობს შეინარჩუნოს ეს სეგმენტი მიუხედავად იმისა, რომ დღეს 100 ჯერ ნაკლებ მასწავლებელს ემსახურებიან ვიდრე დეცენტრალიზაციის პირობებში. ისინი აღნიშნავენ იმ პრობლემებს რაც ცენტრალიზაციის გამო შეექმნათ:

- პროგრამის აკრედიტაციის საფასურის გახუთმაგებამ პროვაიდერებს პროგრამების აკრედიტაციის საშუალება აღარ მისცა, და დაიწყო მათი გაკოტრება,
- პროვაიდერი ორგანიზაციის წამყვანმა ტრენინგებმა დატოვეს ორგანიზაციები და გახდნენ სახელმწიფო უწყების ტრენინგები და მოდულის ავტორები,
- მათთვის კატასტროფულად შემცირდა ტერიტორიული დაფარვა,
- პროვაიდერთა აკრედიტირებული პროგრამები სქემაში ჩართულ მასწავლებელს აძლევს ორჯერ ნაკლებ კრედიტ-ქულას ვიდრე სახელმწიფო ტრენინგის გავლა რაც იმთავითვე არაკონკურენტულს ხდის პროვაიდერთა პროგრამებს,
- მასწავლებელი ეკონომიური მდგომარეობის გამო პროვაიდერთა შეთავაზებებს სახელმწიფოს უფასო პროგრამებს ამჯობინებენ.

დღეს მთელ მსოფლიოში აღიარებულია, რომ უწყვეტი პროფესიული განვითარებისა და კარიერული ზრდის ეფექტური საშუალებაა დამოუკიდებელი, თვითრეგულირებადი პროფესიული ასოციაციების შექმნა-ფუნქციონირება. ასეთი ასოციაციები არის პროფესიაში წარმატებულთა გამოვლენის, პროფესიაში მყოფი ადამიანების მიერ ერთმანეთის განვითარებაზე ზრუნვისა და ჯანსაღი კონკურენციის ხელშეწყობის გამოცდილი შესაძლებლობა. სასიხარულოა, რომ საქართველოში რამდენიმე ასეთი პროფესიული ასოციაცია არსებობს და თუ სახელმწიფოში დეცენტრალიზაციის ტენდენციები შეიქმნება და შეიცვლება მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების დაფინანსების მოდელი, რომლის ფარგლებშიც განისაზღვრება თითოეულ მასწავლებელზე გამოსაყოფი თანხა, მასწავლებელი კონკურენტუნარიან ბაზარზე გამოიყენებს ამ შესაძლებლობას და გააკეთებს არჩევანს მისთვის საინტერესო მომსახურების სასარგებლოდ. ეს თავისთავად სერიოზულ

ბიძგს მისცემს საგნობრივ ასოციაციებს თავიანთი სერვისები მასწავლებელთა რეალურ საჭიროებას მორგოს და აამაღლოს სერვისების ხარისხი.

პროვაიდერებთან შეხვედრისას გამოიკვეთა, რომ ისინი შემდეგი მიმართულების პროგრამებზე ფიქრობენ მუშაობენ და ელოდებიან დეცენტრალიზაციის პროცესს.

ეს მიმართულებებია:

1. პროგრამებზე, რომელიც მასწავლებლებს სასერტიფიკაციო გამოცდის ჩაბარებაში დაეხმარებათ,
2. პროგრამებზე, რომელთა გავლა მასწავლებელს სწავლა- სწავლების ხარისხის გაუმჯობესებაში დაეხმარება,
3. პროგრამებზე, რომელიც მასწავლებლებს ასწავლის როგორ დააგროვოს კრედიტები ანუ დაეხმარება კარიერულ ზრდაში,
4. გაცვლით პროგრამებზე რომელიც დაეხმარება მასწავლებელს საერთაშორისო გამოცდილებას გაეცნოს,
5. ფიქრობენ და მუშაობენ მასწავლებელთა თემატური კონფერენციების ჩასატარებაზე,
6. მუშაობენ ონლაინ კურსების ორგანიზებაზე,
7. მუშაობენ სხვადასხვა ლიტერატურისა თარგმნასა და შექმნაზე
საქმიანობათა უმრავლესობა ხორციელდება უცხოური გრანტებისა და მხოლოდ მცირე ნაწილი მასწავლებლების დაფინანსებით.

ჩვენს ქვეყანაში ხშირად საუბრობენ ფინეთის განათლების სისტემის მიღწევების შესახებ, ექსპერტები აღნიშნავენ, რომ ფინეთის ეს მიღწევა საგანმანათლებლო სფეროში დაბანდებული უხვი ინვესტიციის შედეგია. ფინეთში მასწავლებლობის ყველა მსურველი იღებს საკმაოდ მაღალი ხარისხის სამწლიან **პოსტსაბაკალავრო მომზადებას** სახელმწიფოს ხარჯზე. მოსამზადებელ კურსზე ისინი სწავლობენ კურიკულუმების შედგენას ნებისმიერი დონის, ნებისმიერი უნარების მქონე მოსწავლეთა ჯგუფებისთვის. ამ სისტემის ერთ-ერთი მკვლევარი განათლების სისტემის ანალიზის შეჯამებისას გამოყოფს რამდენიმე მთავარ პრინციპს:

- ✓ რესურსების მიმართვა იმისკენ ვისაც ყველაზე მეტად სჭირდება;
- ✓ ხელშეწყობა განსაკუთრებულ საჭიროებათა მქონე მოსწავლეებისთვის;
- ✓ კვალიფიციური მასწავლებლები;
- ✓ განათლების შეფასების კრიტერიუმები;
- ✓ დეცენტრალიზაციისა და ცენტრალიზაციის ბალანსი (**Laukkanen, 2008, p. 319**).

რაც შეეხება, ქართველი მასწავლებლების მზაობას მონაწილეობა მიიღონ პროფესიული განვითარების ტრენინგებში, ფოკუსჯგუფებთან შეხვედრების დროს ნათლად გამოიკვეთა, რომ მათი სურვილია პროფესიული განვითარება მათ საჭიროებებზე იყოს მორგებული. ისინი მზაობას აცხადებენ მონაწილეობა მიიღონ, როგორც მასწავლებლის სახლის, ასევე უნივერსიტეტებისა და ასოციაციების, საერთაშორისო ორგანიზაციების

მიერ განხორციელებულ ტრენინგებში. ასევე დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ, სკოლის ბაზაზე განხორციელებულ საქმიანობებს.

პროვაიდერი ორგანიზაციების ნაწილი თვლის, რომ მნიშვნელოვანია გარდამავალ პერიოდში დაცული იყოს **დეცენტრალიზაციისა და ცენტრალიზაციის ბალანსი** რაც ხელს შეუწყობს პროვაიდერი ორგანიზაციების კონკურენტულ გარემოში განვითარებას და მასწავლებლებს ნელ-ნელა დაუბრუნდებათ ხარისხიანი, აკრედიტებული პროგრამების მიმართ ნდობა. ეს ხელს შეუწყობს ბაზარზე მრავალფეროვანი ტენინგ-პროგრამების არსებობას, რომლებიც მასწავლებელთა საჭიროებებზე იქნება მორგებული.

მაშინ როგორია მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ტრენინგების სერვისის ყველაზე ეფექტური მოდელი?

განათლებისა და მეცნიერების სახელმწიფო კომისიის მიერ შემუშავებულ „მასწავლებელთა უწყვეტი პროფესიული განვითარების კონცეფციის“ რეზიუმეში ხაზგასმულია ერთიანი სააზროვნო სივრცის მნიშვნელობა, რაც აუცილებელია სკოლასა და უმაღლეს სასწავლებელს შორის არსებული სიცარიელის შესავსებად. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ტრენინგების დეცენტრალიზაცია სწორედ ამ სიცარიელის შევსების ერთი საშუალებაა. თუ სისტემის მრავალი აქტორი მონაწილეობას მიიღებს ამ პროცესში, ამუშავდება დღეს არსებული მოთხოვნები პროგრამის აკრედიტაციის შესახებ, მრავალფეროვნება და ხელმისაწვდომობა გაიზრდება.

ბუნებრივია, დეცენტრალიზაციასა და ცენტრალიზაციას შორის ბალანსიც მნიშვნელოვანია. დღეს, როდესაც ყოველწლიურად მცირდება აკრედიტებული პროგრამების რაოდენობა შესაძლებელია ბაზარზე რომელიმე პროგრამის დეფიციტი შეიქმნას, შესაბამისად სახელმწიფო ინსტიტუციისა და პროვაიდერების ერთიანი მოქმედება ამ სივრცეში დროებით საჭიროც კი იყოს, თუ სახელმწიფო გადადგამს ნაბიჯს დეცენტრალიზაციისკენ. დეცენტრალიზაციისკენ ნაბიჯის გადადგმა კი მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების სერვისების მიწოდების პროცესზე მრავალმხრივ პასუხისმგებლობას ნიშნავს. ერთი მხრივ ამუშავდება მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ტრენინგების აკრედიტაციის პროცესი, სახელმწიფო აიღებს ტრენინგების შეფასების პასუხისმგებლობას, ამ პროცესში ჩაერთვებიან უნივერსიტეტები და ასოციაციები, და ისინიც იქნებიან პასუხისმგებელნი ჩატარებული ტრენინგების ხარისხსა და ეფექტურობაზე. რაც მთავარია სკოლებსა და მასწავლებლებს ექნებათ არჩევანის შესაძლებლობა, რაც ასევე გულისხმობს პასუხისმგებლობას.

როგორ განვითარდება მოვლენები ამას მომავალი გვიჩვენებს.